

תקציר

קבלת השבת בקיבוצים: רליגיוזיות חילונית

דליה מרקס

התרבות הקיבוצית צמחה מתוך התנגדות ליהדות הקלסית המזרח אירופית ומתוך מחויבות ליצירת היהודי החדש בארץ מולדתו. חברי הקיבוצים נטשו את המסורות הדתיות והליטורגיות והתנסו ביצירת מסגרת הנותנת מענה לכל ממדי החיים של חבריהם – הכלכליים, החברתיים והתרבותיים. על אף שרוב הקיבוצים היו חילוניים, ולעתים אף אתיאיסטים במפורש, כמה מן הניסיונות היצירתיים ביותר ברוחניות יהודית בישראל באו לידי ביטוי בקיבוצים. גם כיום, לכמה מן הטקסים ומנהגי החגים המקוריים ביותר בישראל יש שורשים עמוקים בתרבות הקיבוצית.

מאמר זה בוחן את קבלת השבת המשותפת שנערכה בקיבוצים רבים בערב שבת בחדר האוכל לפני הסעודה. הוא בוחן את הדיונים ואת הוויכוחים שליוו את קבלת השבת, ובעיקר את הדלקת הנרות ואת הברכות החילוניות המיוחדות שנוצרו בקיבוצים לצורך זה. המאמר דן בתופעת קבלת השבת הקיבוצית בהקשרה ההיסטורי – הופעתה, התבססותה והיעלמה ההדרגתי או שינוי צורתן עם הפרטת רוב הקיבוצים.